

RUSYA'DA SOSYOLOJİ ÖĞRETİMİ

Sevim Hacıoğlu*

Özet: Rus Sosyolojisi Avrupalı düşünürlerin fikirlerini takip etmenin özgün bir neticesi olmuştur. Rusya'da Sosyoloji ve öğretimi başlangıç, suskunluk ve son 20 yıla ait yeniden gündeme gelme safhalarını yaşamıştır. Günümüzde Rus sosyologları toplumun Sosyolojiden bihaber kaldığını dile getirirken Sosyolojinin öğretim düzeyini de sorgulamaktadır. Sosyoloji öğretimi yapan kurumlarının bir anda çoğaldığı Rusya'da Rus ortak bir müfredat uyarınca eğitim verilebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rusya'da Sosyoloji öğretimi, Sosyoloji öğretimi, Rusya'da Sosyoloji.

Teaching Sociology in Russia

Abstract: Sociology in Russia is an outcome of following European scholars' thought tendencies. Russian Sociology passed through beginning, silence and last 20 years' "renaissance" periods. Today Russian sociologists discuss Sociology's prestige and currency in Russia as evaluating the level of teaching Sociology. Russian institutions where undergraduate Sociology programs are available, suddenly multiplied in the last years. Most of these institutions are providing training based on state's common Sociology teaching program.

Key Words: Teaching Sociology in Russia, Teaching Sociology, Sociology in Russia.

* Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniv. Fen Edebiyat Fak. Sosyoloji Böl.

Dünyanın çeşitli coğrafyalarında Sosyoloji öğretimi, Sosyoloji'nin bir bilim dalı olarak kabul görmesi ve toplum meselelerine dair yaklaşımlarının benimsenmesiyle paralellik arz etmiştir¹. Bundan dolayı günümüzde, çeşitli ülkelere ait Sosyolojilerden; bunlara göre tezahür edip şekil alan Sosyoloji öğretim yöntemlerinden; uygulamalı Sosyoloji bağlamında ise ülkelere özgü çalışmalardan bahsedilmektedir.

Rusya Toplumbilim'le bağ kurma ve toplumsal dönüşüm bakımından kendi serüvenini yaşamış ve yaşamaktadır. Marksist felsefenin adeta "millî aidiyet" sayıldığı bir dönemin ve sosyalist toplum inşa etmenin tecrübesinden geçen bu ülkede aynı yüzyıl içinde, Sosyolojiye birbirine zıt anlamlar yükletilmiştir. Değişen yaklaşımlar Sosyoloji öğretimini de şekillendirmiştir. Hâlihazırda Rus Sosyolojisinin "yasaklı" olmaktan çıktıktan sonraki yeniden doğuş safhasını deneyimlediği ve hatta özgün kimliğinin iddiasını pekiştirdiği safhada olduğu söylenebilir. Bu anlamda tarihçesi ve bugünkü durumuyla Rus Sosyolojisi ve öğretimi, başta Rus sosyologlarını meşgul eden güncel bir konudur. Özellikle Rus Sosyolojisine dair Rusya'da ve Batılı ülkelerde pek çok eser yayımlanmıştır. Bu makalede ise Rusya'da Sosyoloji öğretimi, genel hatlarıyla ele alınmıştır. Konumuz, Rus bilim adamlarının ağırlıkla son 10 yıla ait eserleri ayrıca ülkenin başlıca üniversitelerindeki öğretim programlarından yola çıkılarak incelenmiştir.

Rusya'da Akademinin Kısa Tarihçesi

Rusya, XVII. yüzyıldan itibaren siyaset, askeriye, bilim, sanat ve kültür alanlarında Avrupa'yı kendine hem örnek almış, hem rakip görmüştür. I. Petro ve II. Katerina dönemlerine ait girişimlerle tüm bu alanlarda ivme kazanan Rusya özellikle siyaset ve askeriyede XX. yüzyılda dünyanın lider devletlerinden birine dönüşmüştür. Aynı girişimlerin başka bir sonucu Rus toplumunun Avrupa sanat ve kültür tarzını özümsemesi olmuştur. Bunu St. Petersburg şehrinin Avrupa'yla boy ölçüşen mimarisinde; meşhur Rus edebiyatçıların eserlerindeki Fransızca diyaloglarda; klasik Batı müziğinin dünya çapında tanınan Rus bestecileri, balerin ve baletlerin başarılarında; Moskova Bolşoy Teatrının klasik müzik, bale ve opera temsilleri için bilet bulmanın zorluğunda görmek mümkündür.

¹ Hilmi Ziya Ülken, "Dünyada ve Bizde Sosyoloji Öğretimi", *Dünyada ve Türkiye'de Sosyoloji Öğretim ve Araştırmaları*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 46-47.

Avrupa'nın örneğini izleme eğilimi Rusya'da tüm bilim dallarının şekillenmesinde, özelde toplumsal düşünce akımlarıyla tanışma ve Sosyoloji'yi devralmada da etkili olmuştur. Bu anlamda Rus toplumsal düşüncesi ve Rus Sosyolojisi, Avrupa sosyolojik geleneğinin uzantısı olarak gelişmiştir. Diğer yandan ülkenin XIX.-XX. yüzyıllardaki değişken, buhranlı siyasi ve toplumsal koşulları Rus Sosyolojisi'nin özgün devinimini şekillendirmiştir. Günümüzde Rusya'da Sosyoloji ve bunun öğretimi Avrupa geleneğinin ve Rus Toplumbilim yaklaşımının bileşkesi görünümündedir.

Rusya'nın Avrupa bilim ve üniversite geleneğiyle kurumsal anlamda tanışması, I. Petro'nun 1724'te kurduğu Petersburg Bilimler Akademisi (günümüz Rus Bilimler Akademisi)'yle vuku bulmuştur. I. Petro'nun bu teşebbüsünü II. Ekaterina (1729-1796) ve I. Aleksandr (1777-1825) ülkedeki ilk üniversiteleri kurarak sürdürmüşlerdir. Rusya'da 1700'lerde benimsenen bilim geleneği ile bu üniversitelerin bazıları günümüze intikal etmiştir. Bu intikal süreci devamlı müspet yönde gelişmemiş, 1800'lerin ihtilalleri, 1900'lerin rejim değişiklikleri ve dünya savaşları dönemlerinde kesintili bir seyir arz etmiştir.

Örneğin XIX. yüzyılda yükseköğretim kurumları konusunda genel anlamda denetimci ve kısıtlayıcı bir siyaset benimsemiştir. Avrupa'da ihtilaller dönemine rastlayan 1830'lardan itibaren yönetmelikler üniversitelerin özerkliğini sınırlama yönünde değiştirilmiş; Rektör ve Dekanların seçilmeleri yerine göreve tayin edilmeleri usulü benimsenmiş; Hukuk Tarihi derslerinin sayısı azaltılmış, Siyasi İktisat (Ekonomi Politik), İktisat ve tüm dallarıyla Tarih derslerinin öğretimi denetlenmiştir². Bu kısıtlamalara ilâveten, Avrupa'daki siyasî buhranın Rusya'yı olumsuz etkileyeceği düşüncesiyle, 1850'lerde Rus bilim adamlarının Avrupa'yla temasları, yabancı üniversiteleri ziyaret etmeleri ve yurt dışından kitap getirilmesi sınırlandırılmıştır. Ülkedeki bilimsel yayınlar sansüre tabi tutulurken 1857'ye değin üniversitelerde "Avrupa Devlet Hukuku" gibi bir dersin okutulmasına ara verilmiştir. Yükseköğretim kurumlarını denetleme tutumu Rusya'da önemli sosyal ve idari reformlara imza atan II. Aleksandr (1855-1881) döneminde yumuşatıldıysa da bu uygulama geçici olmuştur³.

Rusya'da Felsefe, Hukuk, İktisat, Tarih öğretiminin denetlendiği XIX. yüzyılın ikinci yarısında, Avrupa'da Sosyoloji bir bilim olarak kurumsal kimlik

² Elena İosifovna Kukuşkina, "Universitetiy i stanovlenie sotsiologičeskogo obrazovaniya v Rossii (Rusya'da Üniversiteler ve Sosyoloji Öğretiminin Tesis Edilmesi)", *Sotsiologičeskiye Issledovaniya*, 2002, No: 10, s. 131-133.

³ Kukuşkina, "Universitetiy i stanovlenie sotsiologičeskogo obrazovaniya v Rossii", s. 131-133.

kazanmaktadır. İlgili dönemde Avrupa'da öğrenim görüp ülkesine dönen ayrıca Avrupa'da yayımlanan eserleri takip etme anlayışını sürdüren bazı Rus aydınları arasında Comte'un Pozitivist Felsefe'sine ilgi duyulmaya başlanmıştır.

Pozitivizmin Rusya'ya İntikali ve Sosyoloji Öğretimi

Kareev⁴, Rus aydın çevrelerinin Auguste Comte'un Pozitivizmi'yle *Revue des Deux Mondes*'da neşredilen makaleler ayrıca Valerian Maykov adlı yazarın 1845 yılında *Finskiy Vestnik*'te yayımladığı "Rusya'daki Sosyal Bilimler" eseri aracılığıyla tanıştığını belirtmektedir. Buna ilâveten Auguste Comte'un fikriyatı Fransa'da olduğu gibi Rusya'da da dikkate alınmayı beklemiştir. Zira 1870'lere değin bizzat Comte'un *Pozitif Felsefe Kursu*'nu takiben bilimsel olmayan *Pozitif Siyaset Sistemi*'nin neşrederek kendi felsefesine gölge düşürmesi; *Pozitif Felsefe Kursu*'nun Rusya'da yasaklanan neşriyattan olması ayrıca Rus aydın çevrelerinin Sosyoloji gibi bir bilime uzak kalmaları gibi sebepler Sosyolojiye olan ilginin derinleşmesini engellemiştir.

Kareev'in ifadesiyle, 1870'lere gelindiğinde "...Fransa'da dahi yeni kabul gören Pozitivizm Rusya'nın gündemindeydi". Rus aydınları arasında toplumsal olayları doğa bilimlerinin yöntemleriyle araştırarak yeni bir bilime ihtiyaç duyulduğu fikri benimseniyordu. Aynı yıllarda "Sosyoloji" tabiri bazı Rus aydınlarınca kullanılmaya, Pozitivist felsefeyi aktaran ve hatta tartışan ilk "sosyolojik" eserler ülkede neşredilmeye başlanmıştır. Diğer yandan Rusya'da Pozitivizm ve Sosyoloji konulu yazı ve tartışmalar başlangıçta gazeteci-yazarlar ile üniversite haricindeki aydın çevrelerin ürünü olmuştur. Üniversite çevrelerinde konuyla ilgili neşir ve faaliyet ise yaklaşık on yıl sonra başlamıştır⁵.

Rus Sosyolojisinin tarihini konu edinen günümüz eserlerde, ülkede Sosyoloji'nin ve öğretiminin hayli köklü bir geçmişi olduğu (bazı Rus sosyologlarının benimsediği, bazılarının ise eleştirdiği) söylemi dikkat çekmektedir. Örneğin Kukuşkina 1850'lerin ikinci yarısında Rusya'da topluma odaklanan istatistiksel çalışmaların artışını ayrıca bazı bilim adamlarının bu çalışmalarda devlet yerine toplum incelemelerine yoğunlaşmak gerektiği fikrini,

⁴ Nilolay İvanoviç Kareev, 1850-1931 yılları arasında yaşamış Rus tarihçi, filozof, sosyolog, eğitimci. Nikolay İvanoviç Kareev, "Osnovny Russkoy sotsiologii (Rus Sosyolojisi'nin Temelleri)", *Sotsiologičeskiye Issledovaniya*, 1995, No: 8, s. 122.

⁵ Kareev, "Osnovny Russkoy sotsiologii", s. 123-127.

Rus Sosyolojisi'nin ilk adımları olarak değerlendirmiştir. Aynı yazar ilgili fikri II. Aleksandr'ın sosyal reformculuğu ile açıklanabileceğini belirtmiştir.

Rusya'da Pozitivizm'in gündeme gelmesiyle, iktisatçı, hukukçu, dilbilimci öğretim üyeleri derslerinde bu felsefeye değinir olmuştur. Kukuşkina sosyolojik mevzuların anıldığı, sosyolojik örneklerin sunulduğu ya da Comte'un eserlerinden alıntılarının aktarıldığı dersleri, ülkede Sosyoloji öğretimi bağlamındaki ilk düzensiz adımlar olarak addetmiştir. Zamanla bazı dersler bütünüyle Batı'da ortaya çıkan toplumsal kuramların anlatımına hasredilmeye başlanmıştır. Rusya'da bağımsız bir dal haline gelmeden önceki yıllarda Sosyoloji (ve bu bağlamdaki öğretim faaliyeti) Pozitivizm'in tanıtılması anlamını taşımıştır. 1870'lerde Rus üniversitelerinde Auguste Comte'un yanı sıra John Stuart Mill ve Herbert Spencer'ın toplumsal ilerleme fikirleri yankı bulmuştur. Bu gelişmelerin yanı sıra 1897'de Kareev, XIX. yüzyılda Rusya'nın hiçbir eğitim kurumunda Sosyoloji'nin bağımsız bir dal olarak öğretilmediğini belirtmekteydi⁶.

Rusya'da diğer disiplinlerden bağımsız ve kurumsallaşmış Sosyoloji öğretiminin yapıldığı ilk Rus okulları olarak, Paris'teki Rus Sosyal Bilimler Yüksekokulu (Vıyşşaya Ruskaya Şkola Obşçestvennyh Nauk) ve St. Petersburg'ta 1909'da kurulan özel Psikonöroloji Enstitüsü'ne bağlı Sosyoloji Kürsüsü anılmaktadır⁷.

Sosyoloji 1917 İhtilâline değin ülkenin Hukuk, Tarih ve Filoloji Fakültelerinde temel alan müfredatına ilâveten, bir ders olarak okutulmuştur⁸. Fakat Sovyetlerin kurulması ve Marksist felsefenin hâkim ideolojiye dönüşmesiyle Sosyoloji "yasaklı" bilimlerden biri haline gelmiştir. Sovyetler Birliği, Dünya Sosyoloji Kongresine ilk olarak 1956'da katılmıştır⁹. Bununla birlikte Sosyoloji'nin ülkede kurumsallaşması 1968 yılına, Rus Bilimler Akademisi bünyesinde bir Sosyoloji Enstitüsü (SSCB Bilimler Akademisi Uygulamalı Sosyal Araştırmalar Enstitüsü)'nün açılmasına değin ertelemiştir¹⁰.

Sosyoloji öğretimi bağlamında ise yakın döneme ait ilk kurumsal girişim, perestroykanın hürriyet ve şeffaflık söylemini müteakiben, M.V. Lomonosov

⁶ Kukuşkina, "Universitetiy i stanovlenie sotsiologičeskogo obrazovaniya v Rossii", s. 131, 133-134.

⁷ Kukuşkina, "Universitetiy i stanovlenie sotsiologičeskogo obrazovaniya v Rossii", s. 137.

⁸ Nakleden: Niyazi Hüsnü, M. Pokrovsky, "Sovyet Rusya'da İhtimâl İlimler", *Mülkiye Dergisi*, Sayı 35, Şubat 1934, s.14.

⁹ Hilmi Ziya Ülken, "Demir Perde Gerisinde Sosyoloji", *İş ve Düşünce Dergisi*, Cilt XXIII, Sayı 185, 1 Ocak 1957, s. 3.

¹⁰ http://www.isras.ru/index.php?page_id=1085, 10.01.2011'de girildi.

Moskova Devlet Üniversitesi'nde açılan ilk Sosyoloji Fakültesi olmuştur (1989)¹¹. Bu kurumun ardından Rusya'da pek çok üniversitede Sosyoloji öğretimine başlanmıştır. Günümüzde ilgili öğretim ÷lkede, üniversitelerin büyüklüğü, uzmanlık alanları, imkânları ve ilgili kurumda bu bilim dalına atfedilen önem paralelinde Sosyoloji Fakültesi, Sosyoloji Enstitüsü, (çeşitli Fakülte veya Enstitülere bağlı) Sosyoloji Bölümü ya da Sosyoloji Kürsüleri kapsamında sürdür÷lmektedir.

MDU Sosyoloji Fakültesi'nin alt birimleri "Kürsü" (Anabilim Dalları) olarak düzenlenmiştir. Bunlar ÷lkede Sosyoloji'nin akademik düzeydeki yapılanmasına örnektir:

- Sosyoloji Tarihi ve Teorisi Kürsüsü
- Sosyolojik Araştırmalar Metodolojisi Kürsüsü
- İktisat Sosyolojisi ve Pazarlama Kürsüsü
- Sosyal Süreçlerin Bilişimi Kürsüsü
- Kültür, Eğitim ve Güvenlik Sosyolojisi Kürsüsü
- Siyaset Bilimi ve Siyasi Süreçler Sosyolojisi Kürsüsü
- Uluslararası İlişkiler Sosyolojisi Kürsüsü
- İletişim Sistemleri Sosyolojisi Kürsüsü
- Aile Sosyolojisi Kürsüsü
- Örgüt Sosyolojisi ve İşletme Kürsüsü
- Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler Kürsüsü
- Gençlik Sosyolojisi Kürsüsü

Rus Sosyolojisi'nde Güncel Meseleler

2008 yılı ÷lkede Podvoyskiy'in ifadesiyle "...Rusya'nın haberi olmasa ve bunu pek umursamasa da..." Sosyoloji yılı ilân edilmiştir. 2008'e değin Rus Sosyoloji Enstitüsü'nün kuruluşu üzerinden 40, Rus Sosyoloji Birliğı'nin tesisinden itibaren ise 50 yıl geçmiştir. Aynı yıl ÷lkede III. Ulusal Sosyoloji Kongresi toplanmıştır. Dolayısıyla 2008'de bir "Sosyoloji şöeni" havası esmiştir. Fakat yazara göre bu şen görünüme rağmen ÷lkede Sosyoloji adına yapılması gereken çok şey vardır. Zira evvela Rus toplumu Sosyoloji'yi prestij sağlamayan bir dal ve meslek alanı olarak algılıyordu. ÷lkede ekonomi ve siyaset alanlarında sosyologların bilgisine başvurulmuyordu; Batı ÷lkelerinde

¹¹ <http://www.socio.msu.ru/?s=main&p=general>, 10.01.2011'de girildi.

Hükümet danışmanı toplumbilimciler olduğu halde Rusya'da sosyologlara ve genel anlamda Sosyoloji'ye itibar edilmiyordu. Ülkede sade vatandaşların yanı sıra gazeteci, siyaset adamı, yönetici, memur, işadamları, hatta diğer sosyal bilim uzmanları dahi Sosyoloji'nin ne ülke, ne de dünya çapındaki öneminden haberdardı. Podvoyskiy'e göre bunun sebebi Rusya'da eskiden beri, teknik dallara ağırlık verilmesine ilâveten 20 yıl evveline kadar sosyal bilimlerin ideolojiyle harmanlanmış olmasıydı. Zaman, toplumu genelde sosyal bilimlerden, özelde Sosyoloji'den uzaklaştırmıştı¹².

Bugün ülkede Sosyoloji'nin hak ettiği konumda olmayışının bir başka sebebi, buna salt "anketörlük" işlevinin atfedilmesiydi. "Loji"nin ikinci plana atılması ve "skopi" ile "grafi"nin önemsenmesiyle, Sosyoloji topluma ve toplumsal olana dair salt nicel veri sağlayan bir dal olarak algılanır olmuştu. Bu algı elbet geçmişe, Sosyoloji'nin Avrupa'da bir bilim olarak kabul görmeye başladığı döneme uzanıyordu. Ancak Rus Sosyolojisi bağlamında geçmişin izleri, ülkeye özgü tercih ve eğilimlerle birleşmişti¹³.

İktisat profesörü Radaev 2007 yılının sonlarında, Rus Sosyolojisi'nin olumlu bir gelişim programına ihtiyaç duyduğunu yazmıştır. Ona göre ülkede Sosyoloji'nin durumu konusunda iki karşıt yaklaşım ağır basıyordu. Bir yanda Rus Sosyolojisi'nin hayli kötü durumda olduğu ve vaziyetin daha da kötüleşeceği fikrini taşıyan karamsarlar vardı. Diğer yanda Rus Sosyolojisi'nin Auguste Comte'tan günümüze değin bir "zafer yürüyüşü" yaptığı fikrindeki ziyadesiyle iyimserler vardı. Bu iyimser yaklaşıma göre 2000'lerde Rusya'da öğretim yapan 35 Sosyoloji Fakültesi, 25 Sosyoloji Bölümü, 85 Sosyoloji Kürsüsü mevcuttu ve her yıl 8.000 sosyolog mezun ediliyordu. Hâlbuki bu sosyologları yetiştiren öğretim üyelerinin düzeyi, dolayısıyla mezunların eğitim düzeyi sorgulanmalıydı.

Ülkede her yıl yaklaşık 60 Doktora tezi savunuluyordu ancak bunlara göz gezdirildiğinde iyimser kalmak mümkün değildi. Yine Rusya'da 2007 yılında 10'un üzerinde Sosyoloji dergisi basılmakta ve 67 ulusal dergide sosyolojik eserler yayımlanabilmekteydi. Oysa Sosyoloji Doktorası yapmış kişilerin sayısı

¹² Denis Gleboviç Podvoyskiy, "Sotsiologiya v sovremennoy Rossii. 'Nepriçesannıye Mıysli' (Günümüz Rusyası'nda Sosyoloji. 'Taranmamış Düşünceler')", *Sotsiologičeskiye Issledovaniya*, 2008, No: 7, s. 47-48, http://89.249.21.76/data/865/632/1219/Podvoiski_5.pdf, 15.01.2011'de girildi.

¹³ Podvoyskiy, "Sotsiologiya v sovremennoy Rossii. 'Nepriçesannıye Mıysli'", s. 49.

ile bunların uluslararası sosyolojik dergilerde yayımlanmış makalelerinin sayısı arasında ters orantı söz konusuydu¹⁴.

Esasında Rus Sosyolojisi'nin ve başka sosyal bilimlerin bir dizi temel sorunu mevcuttu. Radaev'in "sosyologların alışıldık şikâyetleri" olarak andığı meselelerden bazıları, üniversite öğrencilerinin sosyolojik teoriyle ilgilenmeyip uygulamalı bilgi ve becerilerin peşinde oldukları, sosyolojik araştırma sonuçlarının uygulama alanında görmezden gelindiği, devletin bilim ve eğitimi maddi bakımdan desteklemediği idi: Özeleştirici anlamında ise yazar, öğrencilerin anlayabileceği dilde hitap edebilme, sosyolojik teorileri sade bir dille anlatma çabasını gösterme, tüm sosyologların aynı anlamı algılayacağı ve öğrencilere bu anlam çerçevesinde öğreteceği kavramlarda birleşme, sosyolojik yöntemler konusunda eşgüdüm, teoriyle deneysel araştırmalar arasında bağ kurma, akademisyen sosyologlar arasında sağlıklı iletişimi sağlama, Rus sosyologların kendilerini ulusal düzeyde olduğu gibi uluslararası düzeyde de tanıtmaları, öğretim üyelerinin mezun öğrencilerin yönlendirilebileceği istihdam alanlarını takip edebilmeleri vb. gereklilikleri dile getirmiştir. Bir diğer sorun, son yıllarda üniversitelerce yayımlanan Sosyoloji ders kitaplarındaki intihallerdi. Bazı üniversitelerde ise 20 yıl öncesine ait ders kitapları kullanılmaktaydı¹⁵.

Radaev'in tespitleri aksine Eylül 2010'da Moskova Devlet Üniversitesi Sosyoloji Fakültesi Dekanı bugün Rusya'da 155 yükseköğretim kurumunda Sosyoloji öğretiminin yapıldığını, 50'nin üzerinde Sosyoloji Fakültesinin faaliyette olduğunu, sadece Moskova Devlet Üniversitesince 100'ün üzerinde Sosyoloji ders kitabının neşredildiğini belirtmiştir¹⁶.

1990'lara değin süren sessizliğin ardından Rus Toplumbilimi için böylesi büyüme küçümsenemez. Nicelik bağlamındaki özen, Rusya'nın "Sosyoloji'de başarı" iddiasını göstermektedir. Fakat niceliğe yapılan vurgu, niteliğin ikinci sırada kaldığını düşündürmektedir. Bu vaziyet ise hürriyetine kavuşmuş azmin tezahüründen çok, Sovyet dönemi değerlendirme yaklaşımlarının terk edilmediğini akla getirmektedir. İlgili dönemde başarıyı salt rakamlara dayandırma eğilimi geleneksel hale gelmişti. Esasında 1990'ların Rusyası'ndaki

¹⁴ Vadim Valeryeviç Radaev, "Vozmojna li pozitivnaya programma dlya Rossiyskoy sotsiologii (Rus Sosyolojisi için Olumlu bir Program Mümkün Müdür)", *Sotsiologičeskiye Issledovaniya*, 2008, No: 7, s. 24, http://www.ccsocman.edu.ru/data/792/632/1219/Radaev_3.pdf, 15.01.2011'de girildi.

¹⁵ Radaev, "Vozmojna li pozitivnaya programma dlya Rossiyskoy sotsiologii", s. 25-33.

¹⁶ Dekan Vladimir Ivanoviç Dobrenkov'un 28.09.2010 tarihinde The Voice of Russia'da yayımlanan "Mirovaya Politika (Dünya Siyaseti)" radyo programının konuğu olarak aktardıkları <http://rus.ruvr.ru/2010/09/28/22652237.html>, 10.01.2011'de girildi.

Sosyoloji öğretimini örgütleme çabaları, Sovyet dönemi tecrübesinin sürdürüldüğü düşüncesini pekiştirmektedir. Bu durum doğal olarak, ülkede Sosyoloji öğretimi konulu genel yaklaşımı aksettirmektedir:

Rusya’nın ilk Sosyoloji öğretim kurumu Moskova Devlet Üniversitesi Sosyoloji Fakültesi’nde 1990’ların başında,

- 1- Fakültenin müfredatını düzenleme, akademik araştırmalar alanını belirleme, öğretim üyeleri düzeyini yükseltme vs.,
- 2- *Ülkedeki Sosyoloji öğretimini örgütleme* doğrultularında çalışmalar yapılmıştır.

2003 yılında, Rusya’nın sosyolog yetiştiren çoğu yükseköğretim kurumunun katıldığı Rus Sosyoloji Birliği tesis edilmiştir. 1990’lardan itibaren ulusal Sosyoloji öğretimi programını düzenlenmesi yönünde mesaisi olan MDU Sosyoloji Fakültesi, bu Birliğin lideri, anılan Fakülte Dekanı ise Birliğin Başkanı olmuştur. Son 20 yıllık süreçte “profesyonel sosyolog” yetiştirecek bir öğretim programı belirlenmiş, tüm Sosyoloji Fakülte ya da Bölümlerinde okutulabilecek ders kitapları ve gereçleri hazırlanmıştır¹⁷.

Eğitimde ortak payda sağlama yaklaşımının ürünü olarak bugün bazı öğretim kurumlarının web sayfalarında MDU Sosyoloji Fakültesine bağlı bir Sosyoloji öğretiminin yapıldığı belirtilmektedir. Bazı üniversiteler de Sosyoloji öğretim birimleri kendi tercihleri, buldukları coğrafi bölgenin ihtiyaçları ve toplumsal sorunları doğrultusunda özgün müfredatlar oluşturabilmektedir.

Rusya’da Bugünkü Sosyoloji Lisans Müfredatı

Halen Rusya Federasyonu Eğitim ve Bilim Bakanlığı’na bağlı olup “Sosyolog” unvanıyla öğrenci mezun eden 90’a yakın yükseköğretim kurumu mevcuttur. Bu noktada “Sosyoloji” yerine “Sosyal Hizmet” adını taşıyan programların mezunları da Sosyolog unvanıyla mezun edildiği belirtilmelidir.

Aşağıda Moskova Devlet Üniversitesi Sosyoloji Fakültesi’nce düzenlenen ve çoğu Rus Sosyoloji kürsüsünce örnek alınan yahut aynen okutulan Lisans müfredatına yer verilmiştir. İlgili müfredatta Sosyoloji öğrencilerinin birkaç alandan ders almaları öngörülmüştür. Rusya’nın idari yapılanması paralelinde

¹⁷ <http://rus.ruvr.ru/2010/09/28/22652237.html>, <http://rosa.socio.msu.ru/index.shtml>, 10.01.2011’de girildi.

MDÜ Sosyoloji Fakóltesinde bazı dersler federatif (ortak), bazıları bölgesel, bazıları da Fakóltenin seçmeli dersleri olarak belirlenmiştir:

Temel Beşeri ve Sosyo-Ekonomik Bilimler Dersleri

Federatif dersler: Felsefe, İktisat, Rusya Tarihi, Hukuk, Yabancı Dil, Beden Eğitimi.

Bölgesel dersler: Felsefe Tarihi, Mantık, Kültüroloji.

Seçmeli dersler: Mesleki İletişim Etiği (Business Communication Ethics), Genel Psikoloji, Rus Dili ve Edebiyatı, Politoloji.

Temel Matematik ve Doğa Bilimleri Dersleri

Federatif dersler: Matematik, Olasılıklar Teorisi, Matematiksel İstatistik, Sosyal Enformatik, Modern Doğa Bilimlerinde Kavramlar, Yeni Bilişim Teknolojileri.

Bölgesel dersler: Sosyolojide Ölçüm Teorisi.

Seçmeli dersler: Sosyoloji'de Veri Analizi.

Temel Alan Dersleri

Federatif dersler: Sosyoloji Tarihi, Genel Sosyoloji, Sosyolojik Araştırmalar Yöntem ve Teknikleri, Demografi, Sosyal İstatistik, Sosyal Antropoloji, Sosyal Psikoloji, Çalışma Sosyolojisi, İktisat Sosyolojisi, Kurumlar Sosyolojisi, İletişim Sosyolojisi, İşletmenin Temelleri, Sosyal Ekoloji, Din Sosyolojisi, Sosyal Öngörü ve Planlama, Kamuoyu Araştırmacılığının Sosyolojik Sorunları, Siyaset Sosyolojisi, Aile Sosyolojisi, Kültür Sosyolojisi, Manevi Hayatın Sosyolojisi, Uluslararası İlişkiler Sosyolojisi, Etnososyoloji, Sosyal Çalışmalarda Teori ve Uygulama, Devlet ve Kamu Yönetimi, Din Bilimleri, Sosyolojik Araştırmalar Yöntem ve Teknikleri Uygulaması.

Bölgesel dersler: Pedagoji, Sosyoloji Öğretim Teknikleri, Hayat Güvenliği.

Seçmeli dersler: Sosyolojiye Giriş, Eğitim Sosyolojisi, Sosyal Pedagoji, Güvenlik Sosyolojisi.

Özel Alan Dersleri

Federatif dersler: Sosyolinguistik (Dil Sosyolojisi), Halkla İlişkiler, Sosyal Alan Yöneticiliği/ (İşletmeciliği), Sosyal Sistemler ve Süreçler, Dünya Siyaseti, Kitle İletişimi, Reklamcılık, İhtisas Kursları, İhtisas Semineri.

Diğer dersler (Fakültelerin tercihinine bağlı): Askeri Eğitim.

Derslerin Sınıflara Göre Dağılımı

1. Sınıf Ders Programı: Felsefe, Rusya Tarihi, Yabancı Dil, Beden Eğitimi, Felsefe Tarihi, Mantık, Rus Dili ve Edebiyatı, Matematik, Olasılıklar Teorisi, Sosyal Enformatik, Genel Sosyoloji, Hayat Güvenliği, Sosyolojiye Giriş.

2. Sınıf Ders Programı: İktisat, Yabancı Dil, Beden Eğitimi, Kültüroloji, Genel Psikoloji, Matematiksel İstatistik, Sosyolojide Ölçüm Teorisi, Sosyoloji Tarihi, Genel Sosyoloji, Sosyolojik Araştırmaların Yöntem ve Teknikleri, Demografi, Sosyal Psikoloji, Aile Sosyolojisi, Sosyolojik Araştırmaların Yöntem ve Teknikleri Uygulaması, Dil Sosyolojisi, İhtisas Kursları.

3. Sınıf Ders Programı: Hukuk, İş İletişimi Etiği, Siyaset Bilimi, Sosyoloji'de Veri Analizi, Sosyoloji Tarihi, Sosyal İstatistik, Sosyal Antropoloji, Kurumlar Sosyolojisi, İletişim Sosyolojisi, Sosyal Ekoloji, Sosyal Öngörü ve Planlama, Siyaset Sosyolojisi, Manevi Hayatın Sosyolojisi, Devlet ve Kamu Yönetimi, Halkla İlişkiler, İhtisas Kursları, İhtisas Semineri, Askeri Eğitim.

4. Sınıf Ders Programı: Modern Doğa Bilimlerinde Kavramlar, Yeni Bilişim Teknolojileri, Çalışma Sosyolojisi, İktisat Sosyolojisi, İşletmenin Temelleri, Din Sosyolojisi, Kamuoyu Araştırmacılığının Sosyolojik Sorunları, Kültür Sosyolojisi, Uluslararası İlişkiler Sosyolojisi, Etnik Sosyoloji, Din Bilimleri, Eğitim Sosyolojisi, Güvenlik Sosyolojisi, Sosyal Alan İşletmeciliği, Kitle İletişimi, Reklamcılık, İhtisas Kursları, İhtisas Semineri, Askeri Eğitim.

5. Sınıf Ders Programı: Modern Doğa Bilimlerinde Kavramlar, Sosyal Çalışmanın Teori ve Uygulaması, Pedagoji, Sosyoloji Öğretim Teknikleri, Sosyal Pedagoji, Sosyal Sistemler ve Süreçler, Dünya Siyaseti, İhtisas Kursları, İhtisas Semineri, Askeri Eğitim.

Sonuç

Sosyoloji ğretimi yapan Rus yükseköğretim kurumlarının tanıtımları incelendiğinde, ciddi hedeflerin mevcudiyeti dikkat çekmektedir. Esasında bu tablo, Rus toplumuna Sovyetler döneminden *büyük hedefler belirleme azminin* devrettiği düşüncesini akla getirmektedir. Diğer yandan Rusya'da Sosyoloji alışmaları ve öğretiminin durumunu değerlendiren eserlere göz gezdirdiğinde Rus toplumuna perestoyka döneminden bir özeleştiri geleneğinin de devrettiğini düşünmek mümkündür. Bu karşıtlık tablosundan geriye akıllarda kalan ise her şeye rağmen, Rus Sosyolojisinin iddialı tavrıdır.